

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Aliqvot // [Aliquot] Epistolæ Reverendi // Patris Piæ
Memoriæ D. // Martini Lutheri quibusdam Theologis // ad
Augustana comitia Anno 1530 scri//ptæ**

Luther, Martin

[S.l.], 1549

VD16 L 3724

Epistolacuiusdam Christiani hominis ad principem Georgium Anhaltinum
in comitiis cellensibus existentem. Anno 1548.

urn:nbn:de:bsz:31-61767

EPISTOLA CVIUS

dam Christiani hominis ad Principem Georgium Anhaltinum in comitijs cellensibus existentem.

Anno. 1548.

ETsi ego Princeps illustrissime C. T. semper colui & ueneratus sum, cum propter stemmatis summam nobilitatem, tum etiam propter eruditionem ac pietatem, quam sapientes ueram uerèq; laude dignissimam nobilitatem esse non immerito iudicant. Tamen cum et ignotus tibi sim & per literas tecum agam, quæ non erubescunt, iam ^{ἄνευ} προομιῶν καὶ πᾶθων tecum tanquam cum fratre meo in CHRISTO familiaris & liberius agam. Et alioqui negat Aristoteles proœmio opus esse cum apud sapientes loquimur.

Res, de qua tecum agam (ut eam T. C. breuiter exponam) sic se habet. Video tuam T. C. cum Theologis VVitembergensibus meis ac piorum omnium præceptoribus præcipuam curam ac laborem tuendi sanam doctrinam sustinere. Quod (quanquam id & uocatio uestra & dona quibus diuinitus ornati estis flagitant) quia libenter publice utilitatis & gloriæ Dei causa facitis, maxime gratias ab omnibus per orbem terrarum CHRISTI

Ecclesijs uobis deberi arbitror, meamq; gratitudi-
nem, cum in alijs rebus nequeam, coram DEO in
precibus meis pollicor.

Videmini tamen mihi (ut uerum fatear) cau-
sam longe grauissimam (ut leuissime dicam) leni-
us agere, quam negocij magnitudo, aduersariorum
uehementia & ipse Christus, cuius Domini nos le-
gati sumus, postulat. Nec ego statim conuitia &
maledicta requiro, cum maiorem animum uobis
in hac causa adesse, fortiusq; dici sententias cupio.
Est enim quædam ratio grauius constanter & in-
trepide de rebus maximis (quales in primis ea sunt,
quæ ad Dei gloriam pertinent) etiamsi nulla ma-
ledicta misceantur. Eiusmodi plurima exempla in
propheticis Apostolicisq; scriptis, atq; adeo in san-
ctorum primitiue Ecclesiæ martyrum confessioni-
bus inueniuntur, tali quadam ratione & nostro
tempore uos Christum confiteri oporteret.

Vt autem melius, quid mihi uelim, intelligere
possitis, dicam paulo clarius. Vidi quoddam scri-
ptum nuper Begæ conscriptum, ubi T. C. & uir
eruditissimus P. Melanthon, pietatis ac omnis puri-
oris eruditionis instaurator, adfuit. In eo scripto
(si tamen uestrum est & non suppositicium) nimi-
um inbecille uidemini mihi et loqui & sentire, per-
inde fermè, ac si ipsi de ueritate doctrinæ dubita-
retis.

Nano

Nam primum in Exordio dicitis uos nolle eui-
quam prescribere metas quatenus INTERIM sit
uel accipiendum uel non accipiendum. Id primum
obsecro quam pulchre cum uestro officio conuenit?
Theologi estis, queritur ex uobis sententia, tan-
quam ex diuini uerbi interpretibus, quare igitur
obsecro non respondetis secundum exactissimas sa-
crarum literarum metas, quas non homines, sed
omnipotens Deus toti humano generi circumscrip-
sit? Respondendum profecto potius erat hoc mo-
do cum prophetis, eo omar iehoua. Hæc est uera uia
& Deo placens, hæc est falsa & Deo displicens,
quicumq; ueram secutus fuerit ad æternam uitam
perueniet, qui falsam, ad æternum exitium. Cate-
gorice (ut dicitur) oportet uos Theologos de tan-
tis rebus respondere, idq; cum autoritate ut Chri-
stus non λογῶν καὶ ἀμφίβολα.

Iam mihi uidemini perinde facere, ac si in pe-
riculosissimi itineris triuio commonstrandi itineris
gratia constituti, uiatoribus de itinere percontan-
tibus responderetis, uos nolle eis prescribere quam-
nam uiam sequi aut fugere debeant, cum contra
oporteret & precibus & minis instare opportune
& importune apud omnes, ut salutarem uiam se-
querentur. Si modo uobis cura esset uel proximi
salus uel eius autoritas, qui uobis id officij deman-
dauit.

Eodem pertinet, quod est sub finem, **Wir sa-**
gen vnser einfeltige meinung, Non oportet uos uestrum einfeltige meinung dicere, sed omnipotentis Dei, immotam ueritatem, aut si eam dicitis nolite eam extenuare, uel potius tam turpiter uerbis istis deformare. O modestiam ex ipsissima timiditate ac diffidentia ortam. Sed uide te obsecro quis fructus hanc uestram modestiam consequatur, quo uel sic mali magnitudinem magis perpendere possitis. Primum hostibus DEI & Diabolo animum augetis, ut magis incumbant in ruinam Ecclesie Christi, cum nos eius columnas, tantopere tremere ac nutare uident. Deinde cum in Ecclesijs Christi sint multi Epicurei, multi etiam imbecilles, qui sue tranquillitati & incolumitati consulere uellent, quoquo modo facto sue & aliorum conscientie fucos. Hos ut reprimeretis oporteret uos magna uoce cum Angelo. Apoc. 14. clamare, timete Deum & date illi gloriam, & non hominibus, atq; ita cum abstertere eos, tum etiam fucos illos detegere. At uos contra amplissimam eis portam aperitis, ut exeat quo quisq; uult, cum pre nimia modestia dicitis, uos nolle cuiquam prescribere, quid in INTERIM accipiendum uel non accipiendum sit, quin insuper authores INTERIM laudatis, qua ratione etiam ipsum INTERIM laudatis.

Hanc eandem portam aperitis etiam cum
confesu

confessionem & periculum tantum ad solos miseros parrochos reijcitis, quod genus sapientiæ etiam in quibusdam articulis uestri **Benedicten** adhibuistis. Obsecro uos per Deum, nam Christus tantum à doctoribus, an uero ab omnibus Christianis constantiam in confessione flagitat? Fatemini tamen ipsi in eo scripto negocia religionis hoc tempore non adeo obscura esse. Quòd si etiam essent aliqua obscuriora, quæ unusquisq; uel Dominus uel rusticus intelligere non posset, tamen statuere deberent ea ipsa uerius doceri in Ecclesia Christi quam diaboli, Mahometi, & Antichristi. Iam uero quid dicam de illo ultimo, quod scribitis, **Wir lassen viel Streitige groswichtige sachen füruber gehen?** Profecto partim ob dolorem partim ob ambiguam curam ignoro.

Nam et doleo magnopere talia uerba unquam nobis elabi ex ore potuisse, & sollicitus sum, ne si uel nimium dicam, uos (quod omnium minime uelim) offendam, uel rursus ne si parum magnitudinem mali ostendero, meam etiam conscientiam aliqua ex parte tanto peccato contaminem.

Est porro (quod me etiã maiori dolore afficit) in alio quoq; scripto simile dictum, multa uolens largior.

Cuius enim (obsecro uos per omnipotentem Deum)

Deum)

Deum) creaturæ est, uel humane uel etiam Ange-
lice, aliquid de immota omnipotentis Dei ueritate
largiri. De tuo largitor puer inquit ille.

Profecto si uos uel unum iota uel unicum api-
cè de doctrina ex sinu creatoris cœli & terræ pro-
lata, hostibus eius largiri uolueritis, satis care eam
in extremo die persoluere cogemini præterquam
quod interea eritis infinitarum animarum exitij
causa.

Quid queso tandem mouet uos, ut in grati-
am Diaboli, & eius filiorum aliquid de cœlesti do-
ctrina abijcere uelitis. Num spem habetis, inde in-
gentia commoda animæ aut corporis secutura esse?
Aut solum Cæsarem putatis habere spiculatores et
carnifices?

Possumus & nos iam proh dolor uetus illud
exclamare. Quo uobis mentes, recte quæ stare so-
lebant, antehac dementi sese flexere ruina? Ac cla-
mant profecto multi pij hanc sententiam magno
cum mœrore spiritus, si non uerbis hisce, at certe
sensu. Quis enim unquam suspicari potuisset, fore
adhuc aliquod tempus quo uos, qui tantis donis di-
uinitus ornati estis, & per quos Deus pro ingenti,
sua misericordia postliminio salutarem orbi terra-
rum doctrinam restituit, de hoc Cœlesti Thesauro
aliquid largiremini, idq; cum certissimo uestræ &
aliorum animæ periculo? Quid Principes, nobiles,
cives &

ciues & rusticos accusamus, quod pro hac Luce Eu-
uangelij Deo sunt ingrati? Vos doctores estis om-
nium ingratiſſimi Deo, qui quo morem geratis im-
pijs & prophanis aulis, periculumq; effugiatis,
aliquid de diuina omnibusq; salutari doctrina ho-
stibus Dei largiri uultis.

Ah mementote obsecro, quod Dominus Iesus
omnia tristiſſima perpeſſus est, ut solummodo scri-
ptura impleretur, & ueritati diuinæ satisfaceret.
Nos miseri homunciones audemus de coelesti ueri-
tate aliquid impijs largiri, pro qua præter ipsum
Dominum Iesum tot prophetae, Apostoli & San-
ctiſſimi martyres, non solum ante hæc secula, sed
etiam hoc tempore sanguinem suum fundi passi
sunt.

Ihr solt kein geringe sach / die zu
Gottes er/vñ des menschliche geschle-
chts heil dienet/den abgesagten Gottes
feinden zulassen / Laſt in sorgen ob ers
wil / oder kan erhalten. Sin uero uult Deus
nostram ingratitude obſcuratione huius sui lu-
minis punire, Nos non debemus ultro ab eo lumine
oculos auertere.

At forte dicetis, Oportet nos in scribendo ac-
commodari ad auditores, at si de rebus paruis con-
tendere uoluerimus, iudicabunt nostri Domini (qui
neq; intelligunt hæc ualde, neq; ea magnificiunt)
nos

nos

nos studio contentionis de rebus nullius momenti
cum aduersarijs contendere, idq; eorum periculo.
O sapientiam, ut uos ad prophanorum hominum
aures accommodetis, omnipotentis Dei aures &
iudicium negligitis? Quam ualde obliuiscitis illius
Dauidici & Lutherani dicti.

CORAM PRINCIPI-
bus loquebar de mandatis tuis,
& non confundebar.

Quid tum postea autem si non intelligunt ue-
ram doctrinam aut eam non curant, Deus
tamen uult eis incorruptam ueritatem dici.
Videte obsecro sanctorum Martyrum & confesso-
rum responsiones, qui nec decimam quidem partem
uestre cognitionis habuerunt, quam constanter illi,
quamq; clarissime ueram de Christo doctrinam co-
ram plane Ethnicis Tyrannis professi sunt, Sed ue-
rissimum profecto est, quod ego sepe cogitauit, esse
quidem iam decuplo maiorem noticiam doctrinae
Caelestis in Ecclesia, quam fuit post Apostolorum
tempora, sed zeli ac feruoris uix decimam partem.

Atqui oportebat uos tantos doctores tantisq;
donis diuinitus ornatos, caeteris pijs per orbem ter-
rarum esse exemplo constantiae ac fortitudinis, pro
nomine